Προσευχή με τα δικά μας λόγια: Άνθρωποι συγχωρήστε Τον

του Γιώργου Κτενά

Το κεντρικό νόημα της μεσαιωνικής φιλοσοφίας, ήταν ότι οι καθολικές έννοιες ήταν αυθυπόστατες και υπερτερούσαν των εμπειρικών παρατηρήσεων και πραγμάτων. Ο μεσαιωνικός άνθρωπος ήταν δεμένος με τη γη, τον διαπότιζε η κανονικότητα του φυσικού κύκλου, σε ένα σχήμα αυστηρής κοινωνικής ιεραρχίας που είχε θεία προέλευση. Πάνω σε αυτό το σύστημα ο θεός ήταν καθολικός εξουσιαστής. Οι άνθρωποι μπορούσαν να υπομείνουν την αθλιότητα που βίωναν ακριβώς λόγω της λυτρωτικής ελπίδας που έφερε ο Χριστός Πάσχων, αγκαλιάζοντας την κοινωνική συντριβή τους. Γιατί το άτομο εκκολαπτόταν μέσω της υπερατομικής συνείδησης (ο μεσαιωνικός άνθρωπος λειτουργούσε ακριβώς μέσα από την εξάλειψη της προσωπικότητάς του) και η χριστιανική εκκλησία αποτελούσε και αποτελεί ακόμα την καλύτερη έκφραση αυτής της συνείδησης. Άρα ο πραγματικός κόσμος «ζωγραφιζόταν» από την θρησκευτική έμπνευση, καθώς ο μοναδικός λόγος που ο μεσαιωνικός άνθρωπος σκεφτόταν, ήταν επειδή πίστευε! Ας ψάξουμε να βρούμε τις διαφορές με όσα συμβαίνουν ακόμα στις μέρες μας.

Μπορεί σε πρώτη ανάγνωση να μοιάζει παράταιρο, αλλά ακόμα και οι κομβικές έννοιες του συνταγματισμού αποτελούν κληροδότημα της, τρόπον τινά, πολιτικής θεολογίας, δηλαδή του συγχρωτισμού τής πολιτικής φιλοσοφίας με τη θεολογία. Στον Μεσαίωνα το φυσικό δίκαιο είχε θεϊκή καταγωγή, καθώς είδαμε ήδη ότι η Ιδέα (-το καθολικό) θεωρούνταν ανώτερη από την Ύπαρξη (-το ειδικό), άρα ήταν ανώτερο από τον λόγο ή το νόμο του βασιλιά. Άρα η κοσμική εξουσία υστερούσε μπροστά στην Εκκλησία, έως ότου η εκκοσμίκευση αναίρεσε το ίδιο το περιεχόμενο του δικαίου. Δηλαδή ο θεός πέρασε σε δεύτερο πλάνο και στη θέση του βρέθηκε

αρχικά ο βασιλιάς, έστω και ως ελέω θεού, αλλά και το έθνος μετά τον 18ο αιώνα. Δεν αναιρέθηκε δηλαδή η πατέντα της κυριαρχίας, γιατί αυτή η κυριαρχία είναι που τελικά μας ενδιαφέρει, αλλά ο φορέας της.

Η Αναγέννηση θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος ότι έδωσε στον άνθρωπο το ερέθισμα για να βρει μέσα του τον θεό, παρά να τον συλλάβει εξωτερικά ως ζοφερό ριζικό όπως τον ήθελε ο μεσαιωνικός μυστικισμός. Κι εδώ είναι ο βατήρας για το άλμα μακριά τουλάχιστον από την πνιγηρή πατριαρχία της θρησκείας, κάθε θρησκείας, αν και πολύ φοβάμαι ότι αυτά τα νέα δεν έχουν φτάσει ακόμα στη χώρα μας.

Όταν ο Μπρεχτ αντιμετώπισε τη διαλεκτική ως τρόπο ζωής, στο ερώτημα που έβαλε για την ύπαρξη του θεού, απάντησε ως κ. Κ. ότι το πιο σημαντικό δεν είναι το αν υπάρχει θεός, αλλά κατά πόσο θα άλλαζε τη ζωή ενός ανθρώπου μια τέτοια απάντηση (*Ιστορίες του κ. Κόυνερ*). Θα συμπλήρωνα στο ίδιο ερώτημα, ότι έχει ενδιαφέρον και η μορφή του θεού. Ο Ράιχ αντιμετωπίζει ως θεό τον έρωτα που κάνουν δύο ερωτευμένοι άνθρωποι. Συντάσσομαι απόλυτα: Αν αυτή είναι η εικόνα και η μορφή Του, αυτόν τον θεό θέλω. Είναι όμως έτσι; «*Άνθρωποι, συγχωρήστε Τον*», αναφώνησε από τον σταυρό ο Ιησούς του Σαραμάγκου (*Το κατά Ιησούν Ευαγγέλιο*) όταν διαπίστωσε ότι η έλευσή Του στη Γη ταυτίστηκε με τα ποτάμια πόνου και αίματος που έφερε ο θάνατός Του. Κι αυτά τα ποτάμια τρέχουν ακόμα. Τα παραδείγματα είναι πρόσφατα, πολλά και έχουν την ευλογία Του. Πρέπει να μάθουμε να προσευχόμαστε με τα δικά μας λόγια, στη δική μας καθημερινή Παναγιά, αν θέλουμε να κάνουμε το πέρασμα προς την ελευθερία. Και κάποια μέρα να Τον συγχωρήσουμε για όλα τα δεινά που μας έχει φέρει. Η μήπως είναι ασυγχώρητος;